

2015. november

Jelenségnaptár

HOLDFÁZISOK

November 3.	12:24 UT	utolsó negyed
November 11.	17:47 UT	újhold
November 19.	06:27 UT	első negyed
November 25.	22:44 UT	telehold

A bolygók láthatósága

Merkúr: A hónap elején még megfigyelésre kedvező helyzetben van, majd nem egy órával kel a Nap előtt. Láthatósága fokozatosan romlik, 7-e után már eltűnik a Nap fényében. 17-én felső együttállásban van a Nappal. A hónap további részében a Nap közelsége miatt nem figyelhető meg.

Vénusz: A hajnali délkeleti ég feltűnően ragyogó égiteste. A hónap folyamán négy órával kel a Nap előtt, továbbra is kitűnő megfigyelhetőséget biztosítva. Fényessége $-4,5^m$ -ról $-4,2^m$ -ra, átmérője $22,9''$ -ről $17,7''$ -re csökken, fázisa $0,54$ -ról $0,66$ -ra nő.

Mars: Előretartó mozgást végez a Leo, majd a Virgo csillagképben. Kora hajnalban kel, hajnalban látszik a keleti-délkeleti égen. Fényessége $1,7^m$ -ről $1,5^m$ -ra, látszó átmérője $4,2''$ -ről $4,7''$ -re nő.

Jupiter: Előretartó mozgást végez a Leo csillagképben. Éjfél után kel, az éjszaka második felében feltűnően látszik a délkeleti égen. Fényessége $-1,9^m$, átmérője $34''$.

Szaturnusz: Előretartó mozgást végez a Scorpiusban. A Nap közelsége miatt nem megfigyelhető. 30-án együttállásban van a Nappal. Fényessége $0,5^m$, átmérője $15''$.

Uránusz: Az éjszaka nagy részében kereshető a Pisces csillagképben. Hajnalban nyugszik.

Neptunusz: Az éjszaka első felében figyelhető meg az Aquariusban. Éjfél körül nyugszik. Mozgása 18-án vált hátrálóból előretartóra.

Kaposvári Zoltán

A hónap mélyég-objektuma: az NGC 1961 GX Cam

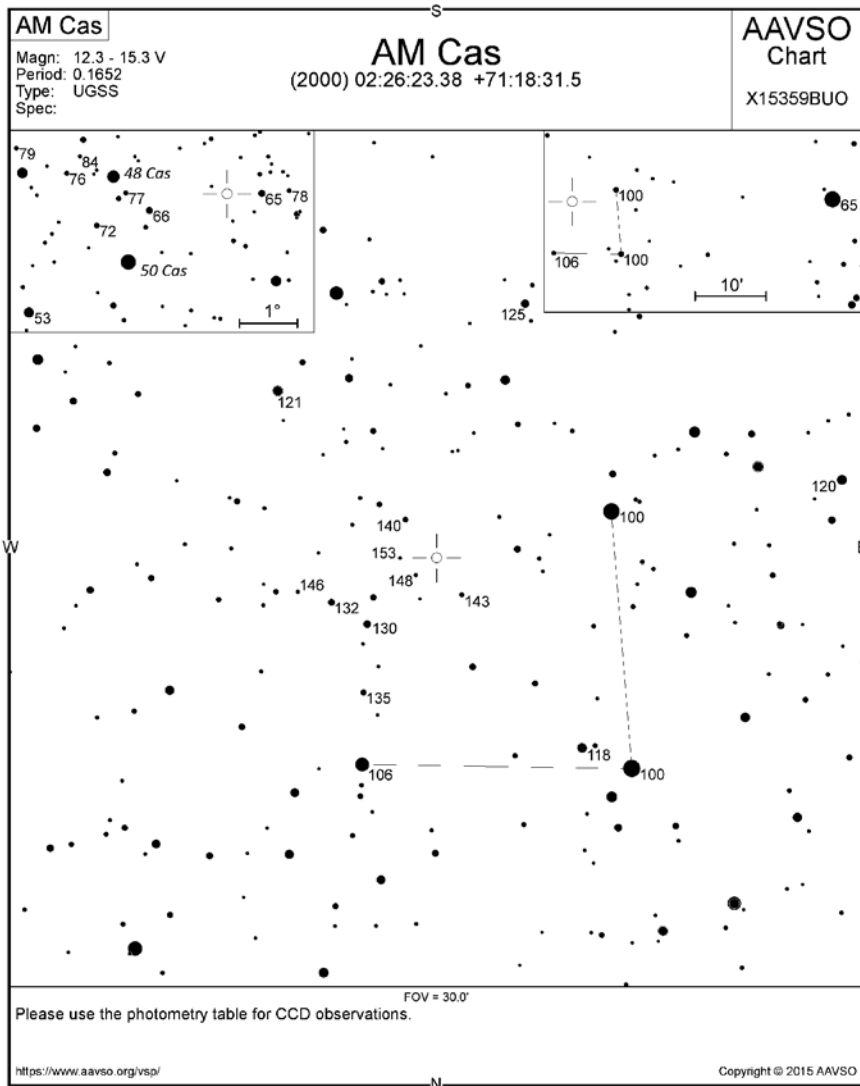
E havi ajánlatunk tárgya a halvány csillagok közt megbújó, nem kimondottan fényes, ám annál érdekesebb galaxis, az NGC 1961.

Az α Cam-tól több mint 5 fokkal északkeletre található, 11^m -s, $3,5$ -es spirálgalaxis megjelenése mozgalmas múlttól árulkodik: a spirálkarok egyenetlenek, és az egyik kar két részre hasad, majd ismét egyesül, a karok végei merészen vágódnak ki a galaxisközi térbe. A nagyjából 190 millió fényévre elhelyezkedő galaxis nem véletlenül viseli az Arp 184 jelzést. Említést érdemel a tény, hogy ennek a galaxisnak van az egyik legnagyobb valós átmérője: több mint 200 ezer fényév. Körülötte egy kis galaxiscsoport találhatók, ez és a fő galaxis igen látványos fotografikus téma!

Sánta Gábor

A hónap változója: az AM Cassiopeiae

Köztudott, hogy a kataklizmikus változók között speciális helyet elfoglaló törpenóvák népes családja további osztályokra bontható. Durva egyszerűsítéssel, a „normál” kitéréseket produkáló U Geminorum (UG) típus mellett az időszakos fényállandósulásokat (standstill) is mutató csillagokat a Z Camelopardalis (ZCAM) osztályba soroljuk. Az utóbbi évtizedekben azonban, hála az amatőrcsillagászok kitartó munkájának is, a pontosabb fénygörbéknek köszönhetően jó néhány változónál immár nem ilyen egyértelmű a besorolás. Mi több, „nem hivatalosan” megszületett egy ún. „ZCAM Imposztor” alcsoport, amely olyan, valaha ZCAM típusba tartozó csillagokat foglal magába, amelyek fénygörbéjén nem, vagy csak igen bizonytalanul mutatható ki bármilyen fényállandósulás. Közük olyan népszerű változócsillagok is találhatók, mint pl. a sokáig ZCAM típusúként katalogizált AB Dra,

KT Per, FO Per és CN Ori, amelyek újabban UG-, illetve UGSS besorolást kaptak, ahogy a havi ajánlatunk tárgyá, az AM Cas is.

Ez a mintegy 350 pc távolságban lévő aktív, maximumban akár $12,5^m$ -t is meghaladó fényességű törpenóva mintegy 30 naponként produkál nagyobb kitérést. (Térképén, a megszokott módon az ún. orbitális periódus

sát tüntetik fel – ez a fősorozati csillagból és a tőle anyagot elszívó fehér törpéből álló pár keringési periódusa-, amely mindössze 3,96 óra.) A csillagot C. Hoffmeister fedezte fel 1929-ben, besorolása azonban csak 1961-ben történt meg, a változót akkor még ZCAM típusúként meghatározva.

Bagó Balázs